

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 października 2020 r. Sąd Rejonowy w Pabianicach w sprawie sygn. akt I C 662/19 z powództwa S. P. przeciwko V. L. Towarzystwu (...) z siedzibą w W., o zapłatę:

1. zasądził od pozwanego V. L. Towarzystwa (...) na rzecz powoda S. P. kwotę 5.546,98 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 28 listopada 2018 r. do dnia zapłaty,
2. oddalił powództwo w pozostałej części,
3. ustalił, iż powód ponosi 79%, a pozwany 21% kosztów procesu pozostawiając szczegółowej wyliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając orzeczenie w części oddalającej powództwo oraz w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu tj. w zakresie punktów 2. i 3.

Skarżący zarzucił wydanemu rozstrzygnięciu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:
  - a. art. 4 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym w zw. z art. 2 pkt 4) u.p.n.p.r. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że normatywna treść umowy może być uznana za nieuczciwą praktykę rynkową, w sytuacji gdy ustawa rozstrzyga o tym, że praktyka rynkowa to okoliczność pozostająca obok treści umowy, a w z kolei wady samej treści czynności prawnej należy rozpatrywać z perspektywy właściwych przepisów materialnych (np.. art. 58 k.c. albo art. 385¹ § 1 k.c.),
  - b. art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niesłuszne niezastosowanie, w sytuacji gdy zarzuty przyjęte przez Sąd względem określenia wysokości Świadczenia Wykupu mieszczą się w hipotezie tej normy, a sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta winno doprowadzić do zasądzenia na rzecz Powoda jedynie zatrzymanej kwoty (tak jak gdyby ograniczenia wartości wykupu nigdy nie przewidziano);
  - c. art. 58 § 3 k.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie i zlekceważenie okoliczności, że sprzeczność z zasadami współzycia społecznego postanowień ograniczających świadczenie Wykupu, może prowadzić wyłącznie do nieważności tych postanowień, a nie całej umowy (w praktyce nieważność tych postanowień może prowadzić do zasądzenia zwrotu zatrzymanej kwoty, ale nie sumy składek, analogicznie jak przy abuzywności postanowień umownych);
  - d. art. 58 k.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie i błędne przyjęcie, że „obciążenie” konsumenta całym ryzykiem inwestycyjnym jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego czy też dobrymi obyczajami, w sytuacji gdy ryzyko to obciąża konsumenta zgodnie z przepisami prawa (vide art. 151 ust. 2 pkt 6), art. 155 ust. 1a oraz art. 155 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej);
  - e. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c. poprzez uznanie, że postanowienia dotyczące wysokości Świadczenia Wykupu kształtowały prawa Powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, w szczególności wobec faktu dokonania na rzecz Powoda wypłaty Świadczenia Wykupu w kwocie stanowiącej łącznie 80% wartości Umowy (a więc zgodnie z poziomem zaakceptowanym przez Prezesa UOKiK), przy czym dostrzeżenie tej okoliczności powinno prowadzić do wniosku, iż nie doszło do rażącego naruszenia interesów powoda — a tym bardziej w sposób rażący.

W związku z tak postawionymi zarzutami skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania za I instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego

według norm prawem przepisanych — zgodnie z wnioskiem złożonym przed Sądem a quo, a ponadto o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Powód, w odpowiedzi na wniesioną przez pozwanego apelację, wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie na skarżącego na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda okazała się w części zasadna i jako taka skutkowałą zmianą zaskarżonego orzeczenia. Sąd Okręgowy podziela w pełni i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji, ale nie zgadza się z dokonaną przez Sąd Rejonowy oceną prawną.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że analiza wniesionego środka odwoławczego wraz z jego uzasadnieniem prowadzi do wniosku, że skarżący nie kwestionuje przeprowadzonej przez Sąd I instancji oceny dowodów i poczynionych w następstwie ustaleń faktycznych, lecz nie akceptuje przyjętej interpretacji ujawnionych faktów w świetle norm prawa materialnego. Ostrze apelacji zwrócone jest przede wszystkim przeciwko zapatrywaniu Sądu Rejonowego, które stało się podstawą przyjęcia odpowiedzialności pozwanego w niniejszej sprawie, że sporny kontrakt był nieważny. Polemika dotyczy także możliwości przyjęcia, że w ustalonych okolicznościach faktycznych postanowienia regulujące wysokość świadczenia wykupu naruszało rażąco interesy powoda i kształtowało jego obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Skarżący eksponował okoliczność, że ubezpieczyciel dokonał wypłaty na rzecz powoda świadczenia wykupu w kwocie stanowiącej łącznie 80% wartości umowy, a więc zgodnie z akceptowanym zakresem ograniczenia świadczenia wykupu.

W tym miejscu nieodzownym jest poczynienie kilku uwag natury ogólnej. Z treści art. 385¹ § 1 k.c. wynika, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są klauzule umowne, które spełniają łącznie trzy przesłanki pozytywne: zawarte zostały w umowach z konsumentami, kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają interesy konsumenta. Kontrola abuzywności postanowień umowy wyłączona jest jedynie w przypadku spełnienia jednej z dwóch przesłanek negatywnych, to jest: gdy postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem oraz postanowienie umowne określa główne świadczenia stron i jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

Artykuł 385¹ § 3 k.c. stanowi, że niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Przez „rzeczywisty wpływ” należy rozumieć realną możliwość oddziaływania na treść postanowień umownych. Fakt, że konsument znał treść danego postanowienia i rozumiał je, nie przesądza o tym, że zostało ono indywidualnie uzgodnione. Co za tym idzie za w pełni prawidłowej uznac należy wywód Sądu Rejonowego, które doprowadziły ten Sąd do wniosku, że doszło do rażącego naruszenia interesów powoda w chwili zawarcia umowy, albowiem to chwila zawarcia umowy ma decydujące znaczenie przy uznaniu danych postanowień umowy za niedozwolone. stosownie do art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem dokonywanej oceny. Co za tym idzie spełnienie świadczenia, którego wysokość została określona na podstawie abuzywnych postanowień umownych, nie pozbawia tych postanowień cechy abuzywności ani nie sprawia, że ocena ich abuzywności staje się bezprzedmiotowa. Niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, w związku z czym nie może z niego wynikać żadne zobowiązanie. Świadczenie wynikające z takiego zobowiązania będzie świadczeniem nienależnym. Przypadki, w których spełnienie świadczenia prowadzi do konwalidacji wadliwej czynności prawnej są znane w obowiązującym systemie prawnym (np. art. 890 § 1 zd. 2 k.c.), jednak muszą wynikać każdorazowo z wyraźnej decyzji ustawodawcy. Dodatkowo należy również wspomnieć, że oceny, czy postanowienie

umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała Sądu Najwyższego (7) z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019/1/2).

Idąc dalej należy wskazać, że zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c., postanowienie niedozwolone nie wiąże konsumenta, a zatem nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu (np. wyrok Sądu Najwyższego z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2016 r., II CSK 750/15, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018/7-8/79; wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 20 września 2018 r., C-51/17, (...) Bank(...), (...) Faktoring K. Z.. przeciwko T. I. i E. K.), chyba że konsument następnie udzieli "świadomej, wyraźnej i wolnej zgody" na to postanowienie i w ten sposób jednostronnie przywróci mu skuteczność (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16 i przywołane tam orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej; uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego (7) z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019/1/2). Wynikająca stąd sankcja bezskuteczności dotyczy tylko klauzuli abuzywnej, co jest wyrazem reguły favor contractus i zasady proporcjonalności, a także dążenia do maksymalnej ochrony konsumenta poprzez skuteczne wyeliminowanie wadliwych postanowień umownych przy minimalnej ingerencji w stosunek prawny. Taka kwalifikacja rzeczony klauzuli co do zasady nie powinna prowadzić do nieważności całej umowy (tak np. wyrok Sądu Najwyższego z 14 maja 2015 r., II CSK 768/14, OSNC 2015/11/132).

W tym miejscu należy wskazać, że Sąd Okręgowy nie podziela oceny Sądu I instancji, który uznał, że cała umowa zawarta przez strony jest nieważna, w świetle art. 58 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 i 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, a zatem zasądzeniu na rzecz powoda podlegała kwota 5.546,98 zł stanowiąca różnicę między sumą składek wpłaconych, a kwotą wypłaconego powodowi świadczenia. W tym zakresie Sąd Okręgowy w pełni zgadza się z argumentacją zawartą we wniesionej apelacji, że treść umowy nie może zostać uznana za nieuczciwą praktykę rynkową. Zakwestionowane postanowienia umowne należy rozpatrywać w kontekście abuzywności. Przy takim podejściu do zagadnienia trzeba zauważyć, że zachowanie pozwanego, który wypłacił świadczenie ponad postanowienia umowne, stanowi swoiste przyznanie okoliczności, iż w spornej umowie zastrzeżono postanowienie spełniające – w dacie zawarcia kontraktu – przesłanki z art. 385¹ k.c. A. tej pozwany nie mógł usunąć własnymi późniejszymi działaniami. Przy czym zakwestionowanie postanowień ograniczających świadczenie wykupu, prowadzić może wyłącznie do wyeliminowania postanowień abuzywnych, a nie uznania za nieważną całą umowę stron. Umowa bez ograniczenia świadczenia wykupu może dalej funkcjonować w obrocie z pominięciem jej abuzywnych postanowień. W konsekwencji pominięcie niedozwolonych klauzul umownych powinno prowadzić do zasądzenia zatrzymanej kwoty świadczenia wykupu, a nie do zwrotu sumy uiszczonych składek. Nie ma bowiem żadnych podstaw do uznania, że strony są zobowiązane zwrócić sobie to co wzajemnie świadczyły.

Mając powyższe na uwadze zasądzeniu na rzecz powoda powinna podlegać wyłącznie kwota zatrzymana przez pozwanego przy rozwiązaniu umowy tj. 4.232,79 zł. Jak to zostało wskazane w dotychczasowej części uzasadnienia postanowienie niedozwolone nie wiąże konsumenta, a zatem nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku. Bez znaczenia zatem pozostaje późniejsze zachowanie samego pozwanego, który wypłacił świadczenie ponad wskazaną w umowie wysokość świadczenia wykupu. Powód następnie nie udzielił zgody na funkcjonowanie postanowienia zmniejszającego świadczenie wykupu i w ten sposób nie dokonał przywrócenia jego skuteczności, czego najlepszym dowodem jest niniejsze postępowanie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, uwzględniając w części apelację powoda, na podstawie przepisu art. 386 § 1 k.p.c. w punkcie I. A. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1. w ten sposób, że obniżył zasądzoną kwotę 5.546,98 zł do kwoty 4.232,79 zł, jednocześnie oddalając powództwo w zakresie kwoty 1.314,19 zł (ponad oddalenie powództwa z punktu 2. zaskarżonego wyroku). Ponadto w punkcie I. B. Sąd Okręgowy ustalił, że powód ponosi 84%, zaś pozwany 16% kosztów procesy, pozostawiając przy tym szczegółowe wyliczenie kosztów referendarzowi sądowemu (4.232,79 zł / 25.937,94 zł = 16%).

Jednocześnie w punkcie II wyroku, Sąd Okręgowy oddalił, z mocy art. 385 k.p.c., apelację pozwanego w pozostałym zakresie jako bezzasadną.

Zważywszy na wynik kontroli instancyjnej Sąd Okręgowy o kosztach postępowania apelacyjnego orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 i w zw. z § 2 pkt 4) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265) i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 372 zł, tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, uwzględniając, iż przegrał je on w 76 %, wygrał zaś w zakresie 24%. Powód poniósł koszty w wysokości 900 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, pozwany natomiast poniósł koszty w kwocie 1.300 zł, na którą złożyły się kwota 900 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w apelacji oraz 400 zł tytułem opłaty od apelacji. Łączne koszty stron wyniosły więc 2.200 zł, a 76% tych kosztów, a więc część obciążająca skarżącego, stanowi 1.672 zł. Do zasądzenia ponad poniesione przez pozwanego 1.300 zł, pozostało 372 zł, którą pozwany powinien zwrócić stronie powodowej tytułem nadpłaconych kosztów postępowania apelacyjnego.